

**ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ З РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

28.08.2008

м. Київ

№ 1032

Про ефективність та координацію діяльності з державного регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг у галузі недержавного пенсійного забезпечення

Розглянувши, підготовлені департаментом нагляду за недержавними пенсійними фондами матеріали про ефективність та координацію діяльності з державного регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг у галузі недержавного пенсійного забезпечення, заслухавши та обговоривши інформацію члена Комісії - директора департаменту нагляду за недержавними пенсійними фондами Бахмача А.О. з цього питання, відповідно до частини другої статті 28 Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України **постановила:**

1. Інформацію про ефективність та координацію діяльності з державного регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг у галузі недержавного пенсійного забезпечення взяти до відома та використання в роботі (додається).
2. Департаменту нагляду за недержавними пенсійними фондами продовжувати роботу щодо запровадження елементів пруденційного нагляду за діяльністю установ недержавного пенсійного забезпечення.
3. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника Голови відповідно до розподілу обов'язків.

Голова Комісії

В. Альошин

**Протокол № 429 засідання
Комісії від 28.08.08.**

Про ефективність та координацію діяльності з державного регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг у галузі недержавного пенсійного забезпечення

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В Україні в цілому створені всі передумови для розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.

Ухвалення Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення» стало одним з найважливіших етапів здійснення пенсійної реформи в Україні, оскільки забезпечило створення правових засад функціонування недержавних пенсійних фондів, а також державного регулювання ринку фінансових послуг у сфері накопичувального пенсійного забезпечення.

Розроблений Держфінпослуг проект Закону України „Про внесення змін до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення” покликаний надати новий поштовх для подальшого розвитку системи НПЗ та унормувати спірні питання правового регулювання, що виникли за три роки функціонування системи НП.

На сьогодні цей законопроект прийнятий Верховною Радою України у першому читанні та доопрацьовується в Комітеті Верховної Ради України з питань фінансів та банківської діяльності для прийняття в другому читанні.

Для забезпечення діяльності недержавних пенсійних фондів Держфінпослуг прийнято ряд нормативно-правових актів, якими встановлені правила і вимоги при провадженні діяльності з недержавного пенсійного забезпечення, умови функціонування та розвитку недержавних пенсійних фондів та їх адміністрування. Одночасно Держфінпослуг займалася доопрацюванням нормативно-правових актів з питань недержавного пенсійного забезпечення з врахуванням досвіду практичної роботи суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення.

Зокрема, у ході впровадження пенсійної реформи та з метою вдосконалення державного регулювання діяльності суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення, а також посилення захисту майнових прав та інтересів учасників недержавних пенсійних фондів підготовлено проект змін до розпорядження від 27.02.07 № 6869 “Про внесення змін до Положення про подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення” та до нормативно-правових актів, які мають на меті встановлення єдиного підходу до облікових процесів в системі НПЗ, зокрема розрахунку чистої вартості одиниці пенсійних внесків адміністраторами, що дозволить покращити контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення. Робота в цьому напрямку продовжується у 2008 році.

З метою впорядкування процедури передачі системи персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів прийнято розпорядження від 18.01.07 № 6662 „Про затвердження Вимог до формату передачі даних системи персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів”. Затверджені

Вимоги визначають формати експорту (імпорту) системи персоніфікованого обліку, структуру такого формату, впорядковують та встановлюють єдині формати передачі даних системи персоніфікованого обліку учасників пенсійного фонду, що сприятиме належному виконанню адміністраторами недержавних пенсійних фондів покладених на них функцій при передачі даних щодо учасників пенсійного фонду.

Протягом 2007 року Держфінпослуг було розроблено і затверджено ряд нормативно-правових актів з регулювання діяльності адміністраторів недержавних пенсійних фондів, спрямованих на створення умов для делегування окремих повноважень саморегульвній організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів.

Питання створення саморегульвної організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів є надзвичайно актуальним, оскільки система недержавного пенсійного забезпечення в Україні тільки почала створюватися і для ефективного її функціонування необхідне впровадження єдиних правил поведінки для фінансових установ – надавачів послуг у цій сфері.

З іншого боку, для Держфінпослуг як для регулятора системи недержавного пенсійного забезпечення створення саморегульвної організації адміністраторів НПФ є важливим для аналізу впровадження розробленої нормативно-правової бази, моніторингу статистичної інформації щодо діяльності суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення тощо. Саморегульвна організація адміністраторів НПФ повинна стати своєрідною ланкою зв'язку між регулятором та ринком, яка дозволить своєчасно реагувати на проблемні питання, що виникають у процесі функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення, а також вживати своєчасних заходів щодо запобігання таким проблемам.

З врахуванням цього, відповідно до вимог статті 16 Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та статті 33 Закону України „Про недержавне пенсійне забезпечення” прийнято розпорядження Держфінпослуг від 12.04.07 № 7153 „Про затвердження Положення про делегування саморегульвній організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів окремих повноважень”.

З метою встановлення єдиного підходу до здійснення операцій обчислення, обліку та розподілу прибутку (збитку) від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, розпорядженням Держфінпослуг від 2 квітня 2008 р. № 424 і рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 2 квітня 2008 року № 322 затверджений та набув чинності Порядок обчислення та обліку прибутку (збитку) від інвестування активів недержавного пенсійного фонду.

Також, з метою покращення роботи по створенню нормативно-правової бази, а також на реалізацію положень Стратегії розвитку пенсійної системи, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 року № 525-р, при Держфінпослуг утворено Консультативно-методичну групу з питань недержавного пенсійного забезпечення. До її складу увійшли представники Держфінпослуг, міністерств та відомств, науковці, представники суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення, саморегульвної організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів.

Продовжувалася робота щодо створення „Інтегрованої системи обміну інформацією між органами, що здійснюють державний нагляд та контроль у сфері

недержавного пенсійного забезпечення” та визначення порядку і механізму обміну інформацією у межах функціонування Інтегрованої системи.

З метою інтеграції фінансових ринків України у європейський та світовий ринки, протягом 2007 року фахівцями Держфінпослуг було завершено роботи з впровадження програмного забезпечення щодо автоматизованої системи формування, прийому та обробки звітності недержавних пенсійних фондів та адміністраторів недержавних пенсійних фондів, а також над розробкою та впровадженням аналітичної підсистеми звітності недержавних пенсійних установ, яка надасть можливість здійснювати більш ефективний аналіз щодо функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.07 № 364-р „Про затвердження плану заходів з проведення роз’яснювальної роботи з питань недержавного пенсійного забезпечення на 2007 – 2008 роки” Держфінпослуг затверджено План заходів з проведення роз’яснювальної роботи з питань недержавного пенсійного забезпечення на 2007 – 2008 роки (наказ Держфінпослуг від 21.06.07 № 128). Аналогічні плани розроблені та реалізуються і в інших органах управління, які займаються розвитком та підтримкою ринку пенсійних послуг.

На сьогодні Держфінпослуг продовжує роботу по розширенню та удосконаленню нормативно-правової бази у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

2. СТАН ЗАХИЩЕНОСТІ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ПОСЛУГ З НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Одним із головних питань діяльності системи недержавного пенсійного забезпечення є гарантування безпеки пенсійної системи, запровадження методів запобігання розтратам та крадіжкам пенсійних коштів, а також вирішення питання захищеності пенсійних коштів від інфляції, враховуючи значний термін циклу накопичення.

Діюче законодавство чітко визначає види витрат, на які можуть використовуватися пенсійні кошти, зокрема це інвестування пенсійних активів, виконання зобов’язань перед учасниками, оплату послуг особам, які обслуговують НПФ.

Для забезпечення надійності діяльності адміністраторів, збереження пенсійних активів та захисту інтересів учасників пенсійних фондів до юридичних осіб, які планують надавати послуги з адміністрування, висунуті особливі вимоги. Насамперед це стосується допуску таких осіб до надання ними послуг з адміністрування недержавних пенсійних фондів. Процедура допуску складається з отримання ними статусу фінансової установи та отримання ліцензії на провадження діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів. Зазначене відповідає світовій практиці.

Держфінпослуг здійснює реєстрацію учасників ринків фінансових послуг, збирання, обробку та аналіз звітності та інформації, що подається ними.

Протоколом від 02.03.05 підписано Меморандум про співпрацю та координацію діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, на підставі якого здійснюються спільні перевірки

суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення. За результатами перевірок відбувається обмін інформацією про виявлені випадки порушень законодавства суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення та застосовуються визначені законодавством заходи впливу.

Держфінпослуг розроблено проект Концепції захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні, яка встановлює головні напрями, які повинні бути покладені в основу державної політики для правового та організаційного врегулювання захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг у небанківському фінансовому секторі України.

З метою забезпечення комплексного підходу до розвитку системи накопичувального пенсійного забезпечення Держфінпослуг розробляється Стратегія розвитку фінансового ринку до 2015 року. Значна увага в цьому документі приділена розвитку системи накопичувального пенсійного забезпечення.

При здійсненні нагляду за суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення Держфінпослуг особливу увагу приділяє адміністраторам пенсійних фондів, зокрема, процедурі їх ліцензування. Для видачі ліцензії в обов'язковому порядку проводяться безвізні та виїзні перевірки осіб, які подали документи на її отримання, в тому числі перевірки відповідності інформаційного та технічного забезпечення встановленим вимогам.

Чинним законодавством передбачено для осіб, які претендують на посаду члена ради недержавного пенсійного фонду, або на право здійснення функцій з адміністрування недержавного пенсійного фонду, наявність кваліфікаційного свідоцтва фахівця з питань діяльності недержавних пенсійних фондів. З червня 2004 року запроваджено навчання для таких осіб.

Таким чином, створена система, що знижує ризики зловживання з пенсійними коштами та запобігає їх нецільовому використанню.

3. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ ТА НФРАСТРУКТУРИ, ЩО ЇХ ОБСЛУГОВУЄ

Загальна кількість офіційно зареєстрованих НПФ за 2007 рік збільшилася на 22% і досягла відмітки 96 недержавних пенсійних фондів.

Більше всього створено відкритих НПФ, кількість яких на кінець звітного періоду склала 75. Корпоративні фонди складають 13, професійні – 8.

В той же час, 2007 рік характеризувався найбільш високою динамікою створення перш за все професійних фондів, кількість яких за рік зросла на 33%, в той час, як кількість корпоративних зросла на 30%, а відкритих – на 19%.

З 96 зареєстрованих недержавних пенсійних фондів уклали угоди на обслуговування з адміністраторами та компаніями з управління активами і зберігачами 81 недержавний пенсійний фонд. На початок цього року фактично розпочали роботу з формування пенсійних активів 54 недержавних пенсійних фондів. Кількість таких фондів за останній рік збільшилась на 22,7%. При цьому динаміка виходу пенсійних фондів у робочий режим у двічі перевищує динаміку створення нових пенсійних фондів, що є позитивним результатом.

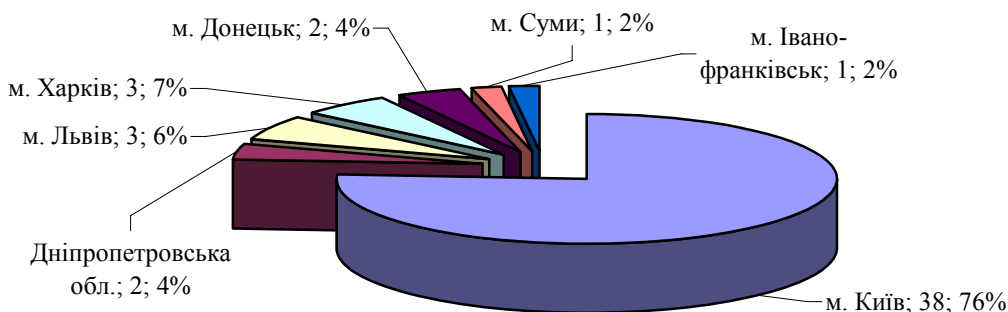
За кількістю суб'єктів, які надають послуги з недержавного пенсійного забезпечення, Україна вже випередила ряд країн, які стартували значно раніше.

Позитивним також є поступова концентрація ринку НПФ. Кількість фондів, у яких вартість активів вже перевищує 10 млн. грн., зросла за минулий рік у три рази.

Сума активів десяти найбільших фондів за останній рік збільшилась на 115% і складає 76 % від вартості активів усіх недержавних пенсійних фондів.

Особливістю створення НПФ є їх нерівномірне розміщення за територіальним принципом. У Києві зосереджено 67% усіх фондів, в той час у таких областях, як Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька та Чернігівська до цього часу не створено жодного фонду.

Аналіз свідчить, що динаміка створення інфраструктури НПФ сьогодні в цілому відповідає динаміці розвитку недержавних пенсійних фондів.

Інформація щодо кількості адміністраторів НПФ станом на 31.12.07, які було внесено до Державного реєстру фінансових установ

Кількість адміністраторів, які отримали ліцензію з адміністрування недержавних пенсійних фондів, збільшилася за останній рік на 25 % і досягла 40, з яких 16 обслуговують більше, ніж один недержавний пенсійний фонд, що є нормальним явищем у системі НПЗ.

Кількість компаній з управління активами, які мають ліцензію на управління активами НПФ зросло за звітний період на 49 % і склало 342, з яких 44 вже мають договори на обслуговування активів НПФ.

Кількість банків-зберігачів збільшилася до 112, з них уклали договори на обслуговування НПФ 31 зберігач.

Зростає активність роботодавців, професійних спілок щодо участі в системі недержавного пенсійного забезпечення.

У цілому понад 200 підприємств та установ виступили засновниками та майже 1800 вкладниками недержавних пенсійних фондів. Їхня кількість у цілому за останній рік збільшилася на 700 суб'єктів.

Найбільшу активність у цьому плані демонструють підприємства реального сектора економіки, які становлять майже 60 % від всіх засновників.

У звітному періоді, не зважаючи на відсутність належного фінансування, дещо активізувалась робота державних органів влади з подолання недовіри населення до системи недержавного пенсійного забезпечення. Цьому сприяло прийняття в травні 2007 року розпорядження Уряду «Про затвердження заходів з проведення роз'яснювальної роботи з питань недержавного пенсійного забезпечення на 2007-2008 роки».

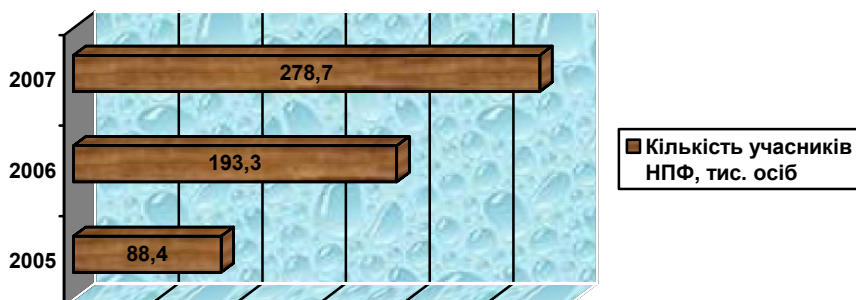
Державними регуляторами разом з Міністерством праці та соціальної політики України та Проектом «Розвиток ринку капіталу» проведено цілий ряд регіональних круглих столів, присвячених роз'ясненню діяльності недержавних пенсійних фондів в крупних промислових центрах України, орієнтованих на роботодавців, профспілки та засоби масової інформації.

Підготовлено серію брошур, рекламних роликів та інших інформаційних матеріалів для громадськості стосовно ролі та місця НПФ у пенсійній реформі.

Підписана спільна угода між Держфінпослуг, Федераціями профспілок та роботодавців України про співпрацю в провадженні системи недержавного пенсійного забезпечення.

Вжиті заходи сприяли певній активізації населення в системі недержавного пенсійного забезпечення.

Так, темпи росту кількості учасників НПФ за останній рік збільшилися на 44%, а їхня кількість - з 193,3 до 278,7 тис. осіб.

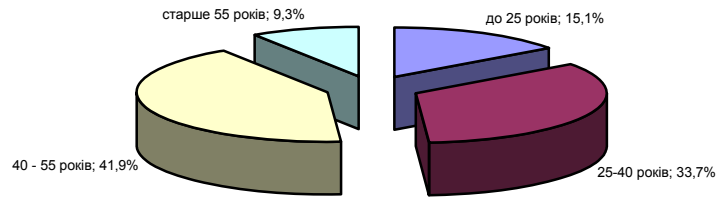

Динаміка росту кількості учасників НПФ

Розподіл учасників НПФ за віком

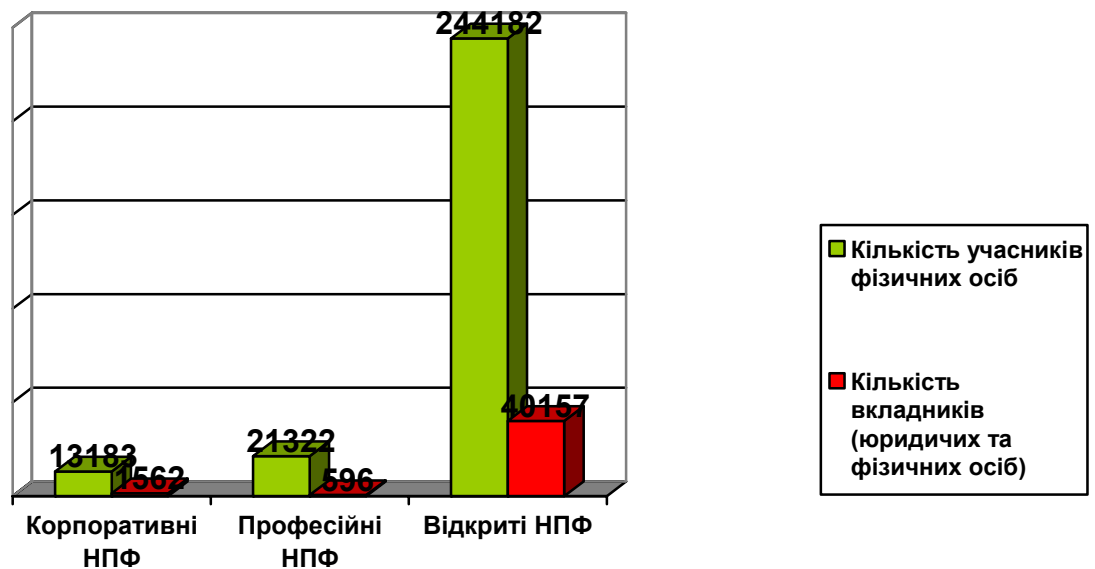
Як і в попередні роки, серед учасників НПФ більшість склали особи віком від 40 до 55 років – 42%.

Разом з тим слід відзначити зменшення частки вікової групи старше 55 років – з 9% у 2007 році та зростання частки учасників НПФ віком до 25 років до 15%, що можна розцінювати як прояв підвищення довіри людей до системи недержавного пенсійного забезпечення перспективного для НПФ віку.

Розподіл учасників НПФ за віком

Найбільша кількість учасників пенсійних фондів зосереджена сьогодні у відкритих НПФ (88% від загальної кількості учасників). Найменша кількість учасників зосереджена в корпоративних НПФ (5%).

Кількість учасників та вкладників НПФ на кінець 2007 року

При цьому, за останній рік кількість учасників відкритих НПФ збільшилася на 52%, в той час як у професійних НПФ – на 10,4%, а в корпоративних зменшилася на 2%.

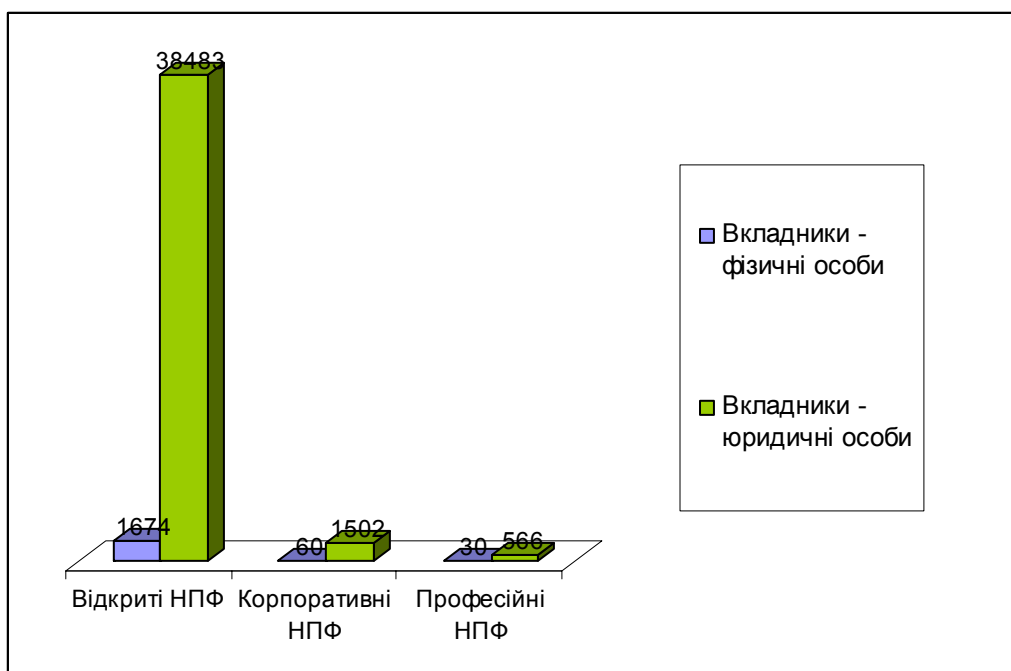
Така тенденція пов'язана з більшою гнучкістю відкритих фондів для учасника щодо можливості входу і виходу з цих фондів.

Укладання пенсійних контрактів

Аналіз укладених адміністраторами недержавних пенсійних фондів контрактів з вкладниками свідчить, по-перше, про їх збільшення за останній рік майже на третину, по-друге, про нерівномірну динаміку їх збільшення в професійних, корпоративних та відкритих фондах.

Найбільш високий приріст нових контрактів забезпечено в професійних недержавних пенсійних фондах. У той же час, найменша кількість контрактів у 2007 році укладена вкладниками корпоративних недержавних пенсійних фондів.

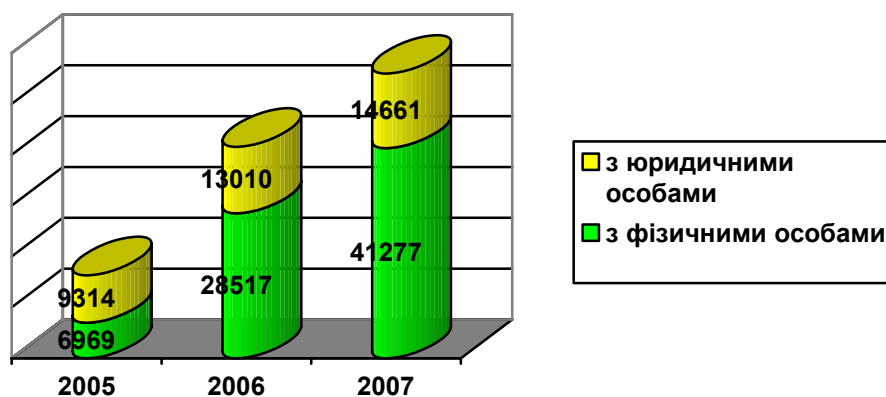
В абсолютному виразі найбільша кількість контрактів укладається з вкладниками відкритих НПФ, які складають 81% від загальної кількості укладених контрактів.

Кількість вкладників НПФ за видами НПФ станом на 31.12.07

Із загальної кількості 55,9 тисяч пенсійних контрактів, 14,6 тисяч укладено з юридичними особами та 41,3 – з фізичними особами.

При цьому, якщо кількість контрактів з юридичними особами за останній рік збільшилась лише на 13%, то з фізичними – на 45%.

Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів

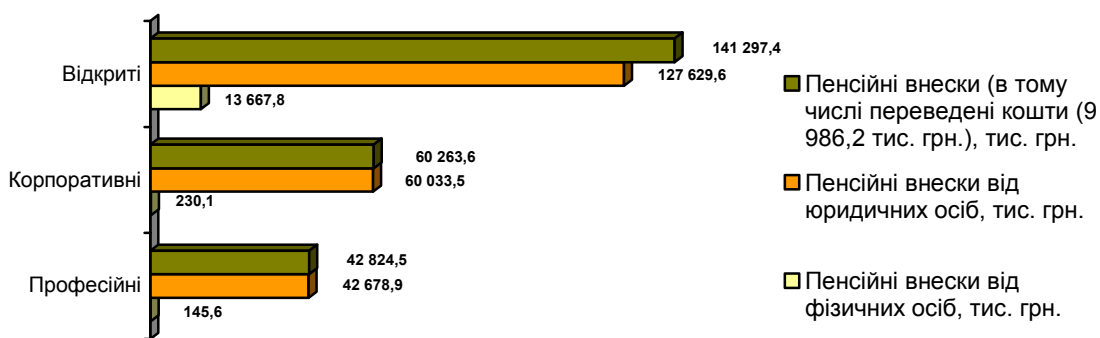
Сплата пенсійних внесків

Одним із основних якісних показників, які характеризують систему недержавного пенсійного забезпечення, є сплачені пенсійні внески.

Аналізуючи динаміку сплачених пенсійних внесків за 2006-2007 роки слід зазначити, що надходження пенсійних внесків за минулий рік збільшилось більш ніж у двічі і на кінець 2007 року становило 234,4 млн. грн.

Найбільш високими темпами зростали у звітному періоді внески у відкриті пенсійні фонди. Найнижчою була їхня динаміка в корпоративних НПФ.

Надходження пенсійних внесків від юридичних осіб за минулий рік у цілому зросли майже вдвічі (для відкритих НПФ цей приріст становить 114%, для корпоративних – 79%, та 99 % - для професійних НПФ). В той же час, надходження пенсійних внесків від фізичних осіб зросло лише для відкритих НПФ (на 171%).

Структура внесків по видах фондів

Середній сукупний пенсійних внесок з розрахунку на одного учасника НПФ за 2007 рік склав 434 грн. і збільшився проти аналогічного показника 2006 року на 7%.

Найбільш високого значення він має в корпоративних фондах, де досяг 2026 грн. У професійних фондах біля 1000 грн.

Водночас, найбільш висока динаміка приросту щорічного пенсійного внеску була у відкритих фондах, де перевищувала за динамікою приросту щорічний внесок у корпоративних фондах у в три рази. У професійних фондах – у два рази.

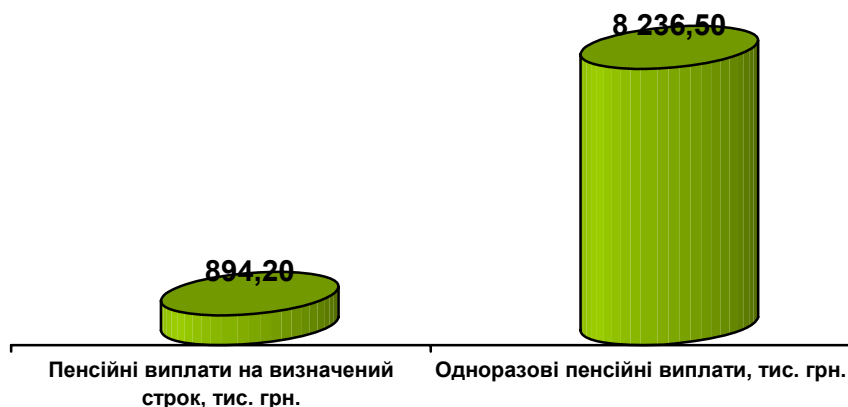
У цілому, разом із інвестиційним доходом, пенсійні накопичення в розрахунку на одного учасника НПФ склали на кінець звітного періоду 999 грн. і збільшилися проти минулого року на 51 % (проти 662 грн. станом на початок року).

Виплати з недержавних пенсійних фондів

Разом з пенсійними внесками протягом звітного періоду здійснювалися і пенсійні виплати, які в цілому склали 9 млн. грн., збільшившись проти 2006 року на 129%. Серед них, одноразові виплати склали 8,2 млн. грн. пенсійні виплати на визначений строк – 894 тис. грн.

Чисельність учасників, які отримують пенсію на визначений строк складає 1580.

Динаміка виплат у 13 разів відстає від динаміки пенсійних надходжень.

Виплати в системі недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.07

4. ІНВЕСТУВАННЯ АКТИВІВ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

Сумарна вартість активів НПФ збільшилася з 137,4 до 280,6 млн.грн, або на 104%, в тому числі чиста вартість активів зросла на 117%, збільшившись з 128 млн. грн. до 278 млн.грн. Якщо порівняти з іншими ринками фінансових послуг, то динаміка зростання активів НПФ була найвищою. Вартість активів, які інвестовані, зросла за рік на 146,2 млн.грн. (116,9 %) і склала 271,3 млн.грн

Динаміка активів недержавних пенсійних фондів за 2005 - 2007 рр.

За період існування пенсійних фондів загальна вартість інвестиційного доходу склала 68 млн.грн., або 29% від суми сплачених внесків і зросла у звітному періоді на 192%.

65% працюючих фондів забезпечили дохідність вище рівня інфляції, 35% НПФ забезпечили дохідність активів нижче рівня інфляції. Як правило, це фонди, які нещодавно розпочали свою роботу і акумулювали майже всі кошти на депозитних рахунках, середня дохідність яких (13%) була нижче рівня інфляції.

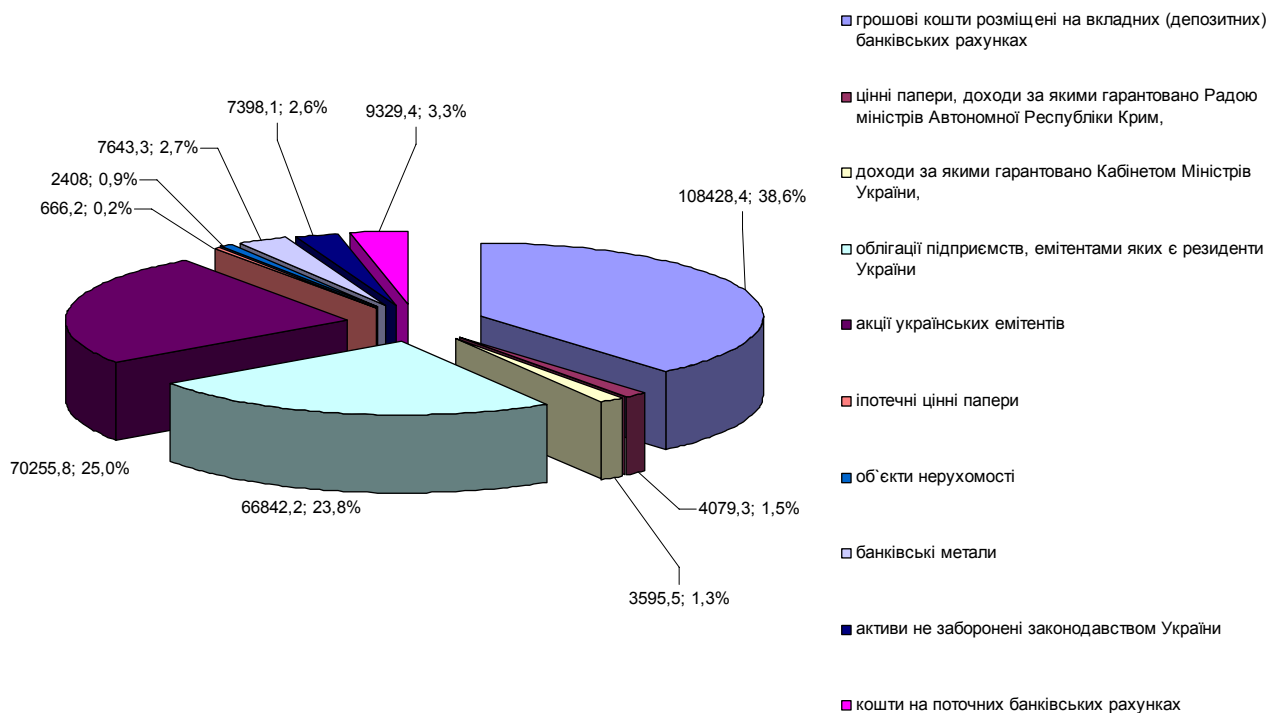
В той же час фонди, які мали час для накопичення внесків, достатніх для диверсифікації своїх активів у різні фінансові інструменти, забезпечили дохідність активів, що перевищує рівень інфляції.

Найбільший рівень дохідності, досягнутий НПФ у минулому році, склав 42%.

Виходячи з інвестиційних декларацій, недержавні пенсійні фонди застосовують різну інвестиційну політику, що дало можливість населенню вибирати недержавні пенсійні фонди як із консервативною, так і з агресивною інвестиційною політикою.

Зниження ризиків пенсійних фондів у відповідності до Закону забезпечується шляхом диверсифікації на законодавчо встановлений рівень їх активів. З 54 діючих фондів на кінець звітного періоду було забезпечено вимоги законодавства щодо диверсифікації своїх активів 51 НПФ.

У цілому структура консолідованого портфеля недержавних пенсійних фондів та напрямки інвестицій його активів має такий вигляд:

Структура консолідованого портфелю інвестованих на 31.12.07 пенсійних коштів

У загальній структурі інвестиційного портфеля НПФ активи розподіляються таким чином:

Частка корпоративних облігацій у абсолютному виразі збільшилася з 53700 до 66842 тис.грн., але при цьому їх частка у консолідованому портфелі зменшилася з 41% до 24%. При цьому термін погашення по облігаціях визначений в межах від 09.01.2008 до 11.12.2015;

- 38,6%, або 108 428,4 тис.грн. розміщено на банківських депозитах (в одному чи декількох банках). При цьому мінімальна ставка за депозитами становить 7,0% а максимальна – 17,1% .

Таким чином, переважна частина пенсійних активів поки що залишається на банківських депозитних вкладах. При цьому їх частка за останній рік збільшилася з 35,8 до 38,6%. Середня ставка за депозитними вкладками була нижче рівня інфляції (13% і 16,6%).

Біля 80% депозитних вкладів розміщено строком від 1 до 3 років. Інші – до одного року.

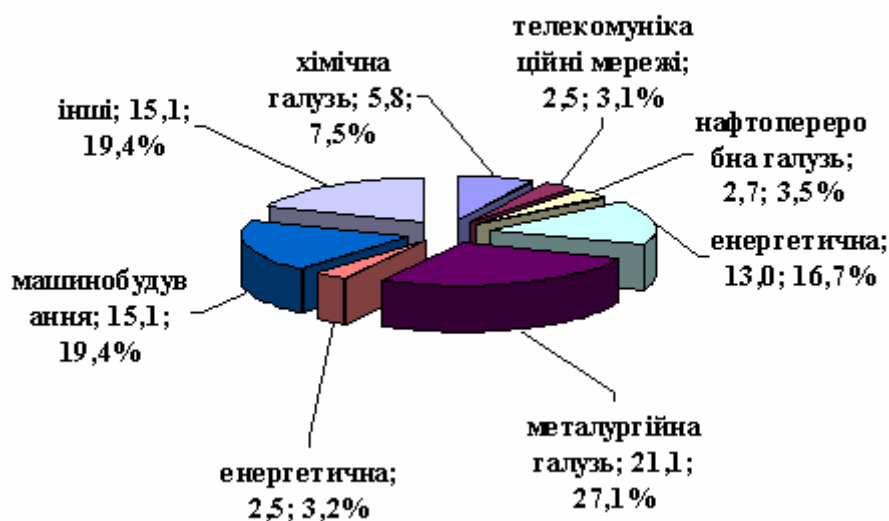
Починаючи з 2007 року в портфелях деяких НПФ з'явилися іпотечні цінні папери, але їх частка в цілому складає менше 0,2% при максимально можливому рівні – 40%.

Зовсім відсутні в портфелях НПФ цінні папери нерезидентів України.

У 2007 році проти 2006 року в консолідованому портфелі НПФ у 4,4 рази збільшилася частка акцій українських емітентів.

При можливому ліміті у 10%, частка банківських металів у консолідованому портфелі НПФ склала 2,7%, зменшившись у абсолютному виразі майже у два рази.

Структура інвестицій активів НПФ у галузі економіки має такий вигляд:

структура інвестицій в акції українських емітентів за галузями станом на 31.12.07

Найбільша частка інвестицій припадає на металургійну галузь, хоча і частка знизилася з 40 до 30%, а також у машинобудування, де ситуація за останні два роки майже незмінна.

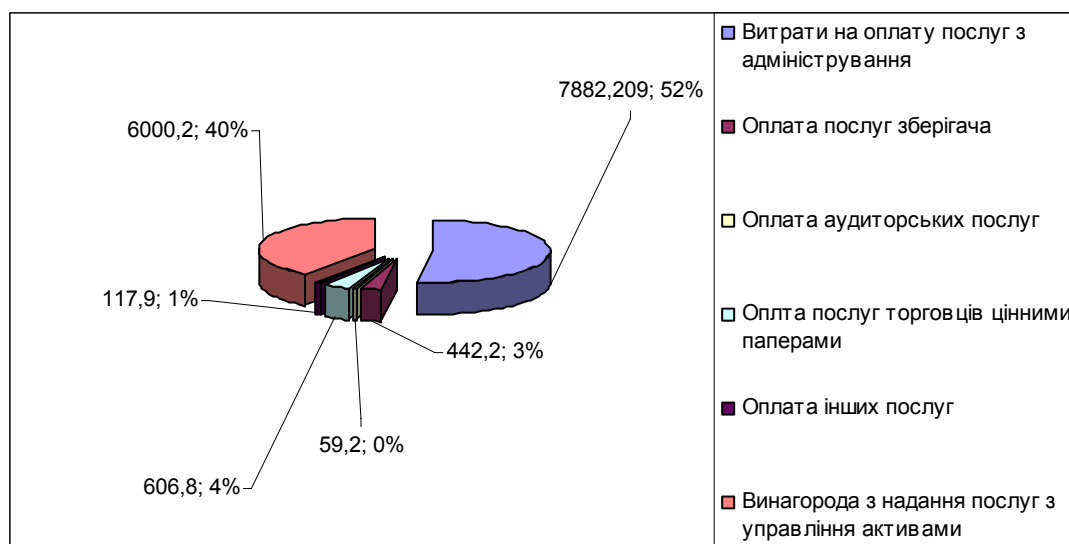
Достатньо висока частка інвестицій припадає також і на енергетичну та хімічну галузі та торгівлю.

У цілому сукупний дохід від інвестування пенсійних активів збільшився з 9,7 млн. у 2005 році до 68 млн. грн. на кінець 2007 року при зростанні пенсійних внесків за цей період з 36 до 234,4 млн.грн.

5. ВИТРАТИ, ЩО ВІДШКОДОВУЮТЬСЯ ЗА РАХУНОК ПЕНСІЙНИХ АКТИВІВ

За рахунок пенсійних коштів покривається оплата послуг з адміністрування пенсійного фонду, управління його активами, а також відшкодовуються витрати послуг зберігача, аудиторські послуги, послуги торговців цінними паперами.

Структура цих витрат має такий вигляд:

Структура витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних коштів

В цілому за час існування пенсійних фондів витрати склали 15 129 тис. грн., в тому числі, у 2007 році – 9044,4 тис.грн. Але в той же час вони залишаються в межах встановлених нормативів.

Найбільші витрати припадають на оплату послуг з адміністрування і складають 52,1% від загального обсягу витрат.

Винагорода з надання послуг з управління активами пенсійного фонду складає 6 млн.20 тис грн. або 39,7%

Оплата послуг зберігача 444,2 тис.грн., або 2,9% .

Оплата аудиторських послуг – 59,2 тис.грн., або 0,4.

Оплата послуг торговців цінними паперами – 606,8 тис.грн, або 4%.

Оплата інших послуг – 117,9 тис.грн., або 0,8%.

Залишаючись відносно великими у процентному відношенні до активів НПФ, ці витрати є невеликими в абсолютному значенні відносно витрат з обслуговування пенсійних фондів в інших країнах світу, що пояснюється невеликими обсягами активів недержавних пенсійних фондів в Україні та операцій з ними.

Найбільші витрати характерні для пенсійних фондів, які перебувають на початковій стадії розвитку, що пояснюється витратами на організацію їх роботи.

6. РЕЗУЛЬТАТИ НАГЛЯДУ ЗА УСТАНОВАМИ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Протягом 2007 року Держфінпослуг було проведено 83 перевірки суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення (недержавних пенсійних фондів (НПФ) та адміністраторів НПФ) на предмет дотримання ними вимог чинного законодавства у сфері недержавного пенсійного забезпечення та законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, у тому числі:

21 комплексна перевірка діяльності адміністраторів недержавних пенсійних фондів;

2 комплексні перевірки діяльності недержавних пенсійних фондів, які були створені до набрання чинності Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та прийняли рішення про реорганізацію в пенсійні фонди, створені відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;

10 перевірок питань додержання вимог Закону України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” та інших нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму;

41 безвізна позапланова тематична перевірка недержавних пенсійних фондів;

8 перевірок достовірності інформації, що міститься у документах, наданих суб'єктом нагляду для отримання ліцензії, при розгляді поданої ним заяви про видачу ліцензії;

1 позапланова тематична візна перевірка адміністратора недержавного пенсійного фонду.

За результатами проведених перевірок, а також за результатами розгляду документів Держфінпослуг застосовано 125 заходів впливу, з яких 37 – у вигляді штрафів, 80 – у вигляді розпоряджень на усунення порушення.

Серед порушень, що були виявлені протягом 2005-2007 років у процесі перевірок діяльності фінансових установ у сфері недержавного пенсійного

забезпечення, типовими порушеннями є порушення вимог розділу 10 Положення про Державний реєстр фінансових установ, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг, а саме неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Держфінпослуг про виникнення змін та/або доповнень до документів, поданих для внесення до Державного реєстру фінансових установ та/або неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Держфінпослуг про накладення санкцій іншими органами державної влади.

Типовим є також порушення вимог частини першої статті 48 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» щодо виключності напрямків використання пенсійних активів, а саме: встановлення у договорах про адміністрування, про управління активами недержавних пенсійних фондів і про надання послуг зберігача сплати пені пенсійним фондом за невиконання або неналежне виконання зобов'язань за відповідним договором.

Крім того, поширеним є порушення вимог частини третьої статті 42 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» щодо вимоги відшкодувати пенсійним фондом особі, що здійснює управління активами, оплату послуг, пов'язаних із здійсненням операцій з активами пенсійного фонду, які надаються третіми особами, на підставі документів, які підтверджують фактично здійснені витрати, одночасно з виплатою винагороди за управління активами пенсійного фонду.

До проблемних питань державного регулювання ринків фінансових послуг відносилось посилення дисципліни недержавних пенсійних фондів у відношенні виконання рішень Держфінпослуг про застосування заходів впливу.

У зв'язку з цим була запроваджена і поширена практика складання протоколів про вчинення адміністративного правопорушення стосовно керівників таких недержавних пенсійних фондів із застосуванням до них штрафних санкцій за наслідками провадження у справі.

У 2007 році було складено 6 таких протоколів та застосовано 6 заходів впливу у вигляді штрафних санкцій до голів рад недержавних пенсійних фондів.

7. РОБОТА ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН

У 2007 році до Департаменту надійшло 5 звернень громадян стосовно діяльності недержавних пенсійних фондів щодо повернення вкладів, здійснених до небанківських фінансових установ, які діяли до набрання чинності Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» і регулювання яких не належало до компетенції Департаменту.

8. СПІВРОБІТНИЦТВО З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ І НЕУРЯДОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ

Наприкінці 2007 року Держфінпослуг відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.07 № 797-р „Питання участі в Міжнародній асоціації органів страхового нагляду та Міжнародній організації органів нагляду за пенсійними фондами” поновила своє членство у Міжнародній асоціації органів

страхового нагляду (IAIS) та набула членства у Міжнародній організації органів нагляду за недержавними пенсійними фондами (IOPS).

Протягом 2007 року Департамент співпрацював з проектом Агентства міжнародного розвитку Сполучених Штатів Америки (USAID) „Розвиток ринків капіталу”, який розпочав свою діяльність в Україні наприкінці 2005 року.

Основними цілями проекту є посилення спроможності органів регулювання фондового та фінансового ринків для забезпечення ефективного і дієвого пруденційного нагляду за діяльністю фінансових установ, розширення асортименту фінансових інструментів, наявних для портфельних інвестицій, посилення спроможності пенсійної системи для покращання операційних можливостей її учасників - надавачів послуг недержавним пенсійним фондам, органів регулювання та нагляду, урядовців та фахівців.

Протягом 2007 року за підтримки проекту було проведено низку засідань круглого столу „Недержавні пенсійні фонди: економічні, податкові та соціальні вигоди українських підприємств від впровадження пенсійних програм” в містах: Київ, Донецьк, Одеса, Львів. Фахівцями Департаменту спільно з експертами проекту розпочата підготовка інформаційних бюлетенів про систему недержавного пенсійного забезпечення. У співпраці з Проектом було підготовлено телевізійний соціальний рекламний ролик про недержавні пенсійні фонди, брошури про систему недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

За підтримки проекту в листопаді 2007 року проведена зустріч за Круглим столом з обговорення проекту Стратегії розвитку фінансового сектора на період до 2015 року.

За сприяння проекту представники Департаменту взяли участь у науково-практичній конференції „Аналіз фінансових результатів та їх ефективності”, у м. Алмати, Казахстан; міжнародній конференції „Системи фондування: їх роль у вирішенні пенсійних проблем”, у м. Варна, Болгарія; навчальній поїздки до Литви з метою вивчення досвіду щодо покращення розвитку системи соціального страхування у рамках виконання Плану дій Україна - ЄС; навчальній поїздки до Словацької Республіки з метою вивчення досвіду функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування та професійної пенсійної системи у рамках виконання Плану дій Україна – ЄС, навчальній поїздки до Російської Федерації (м. Москва) для участі у навчальному заході - семінарі „Сучасні передові тенденції управління пенсійними фондами”.

9. НАМІЧЕНІ ЦІЛІ ТА ПРІОРИТЕТИ ПОДАЛЬШОЇ РОБОТИ

Для подальшої роботи Департаментом намічено такі цілі та пріоритети діяльності на короткострокову перспективу:

- запровадження системи оцінки фінансового стану недержавних пенсійних фондів та оприлюднення результатів такої оцінки.

Запровадження системи оцінки фінансового стану недержавних пенсійних фондів та оприлюднення результатів такої оцінки дозволить здійснювати порівняння показників діяльності фондів, рівня дохідності пенсійних активів та надійності їх збереження. Підвищення рівня інформованості населення щодо фактичних результатів діяльності недержавних пенсійних фондів сприятиме, в свою чергу, підвищенню рівня довіри громадян та вкладників – юридичних осіб до

системи недержавного пенсійного забезпечення та дозволить розвиватись системі більш динамічно.

З метою реалізації цього пріоритету також запроваджується система оприлюднення інформації про діяльність НПФ на офіційному веб-сайті Держфінпослуг з 01 січня 2009 року.

- запровадження єдиних стандартів щодо облікових процедур (щоденний облік чистої вартості активів, уніфікований облік накопичень через механізм одиниці пенсійних внесків).

Це дозволить:

- визначати розмір пенсійних накопичень учасників НПФ справедливо та об'єктивно. На сьогодні при здійсненні одноразових та періодичних пенсійних виплат, або при переведенні коштів всередині або в кінці місяця учасник НПФ отримує частку у загальному обсязі пенсійних активів виходячи з їх вартості на останній день попереднього місяця;

- встановити рівні умови для всіх учасників НПФ щодо їх майнових прав на пенсійні виплати незалежно від дати їх отримання. На сьогодні, учасник, що отримує виплату в передостанній день знаходиться в нерівних умовах щодо учасника, який отримує таку виплату в перший день наступного місяця;

- запобігти можливим зловживанням з боку КУА та адміністраторів НПФ які свідомо надають вказані в попередніх абзацах привілеї певним групам учасників маніпулюючи строками здійснення пенсійних виплат та переведення коштів до інших суб'єктів НПЗ.

- вирішити питання щоденного розподілу отриманого інвестиційного прибутку між учасниками НПФ.

**Член Комісії - директор департаменту
нагляду за недержавними пенсійними
фондами**

А. Бахмач